

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Brána Východu	2
Židovské postavy z mých knížek jsou autentické – rozhovor s Josefem Škvoreckým	4
Ještě o giurech – polemika	6
Zpráva o jednom nálezu	8
RAMBAM – věřící racionalista	10
Vzpomínky Chaima Kleina	14
Resume ročníku 5764	uvnitř

■ Krátce

V Kanadě Mein Kampf celkem běžně vychází, ale je to taková nuda, že se to nedá přečíst. To mohou číst jen historikové, kteří chtějí vědět, co tam je, ale jestli si někdo myslí, že se z toho něco dozví, pozná, že to je jen takové antisemitské blábolení, naprosto nesystematické...

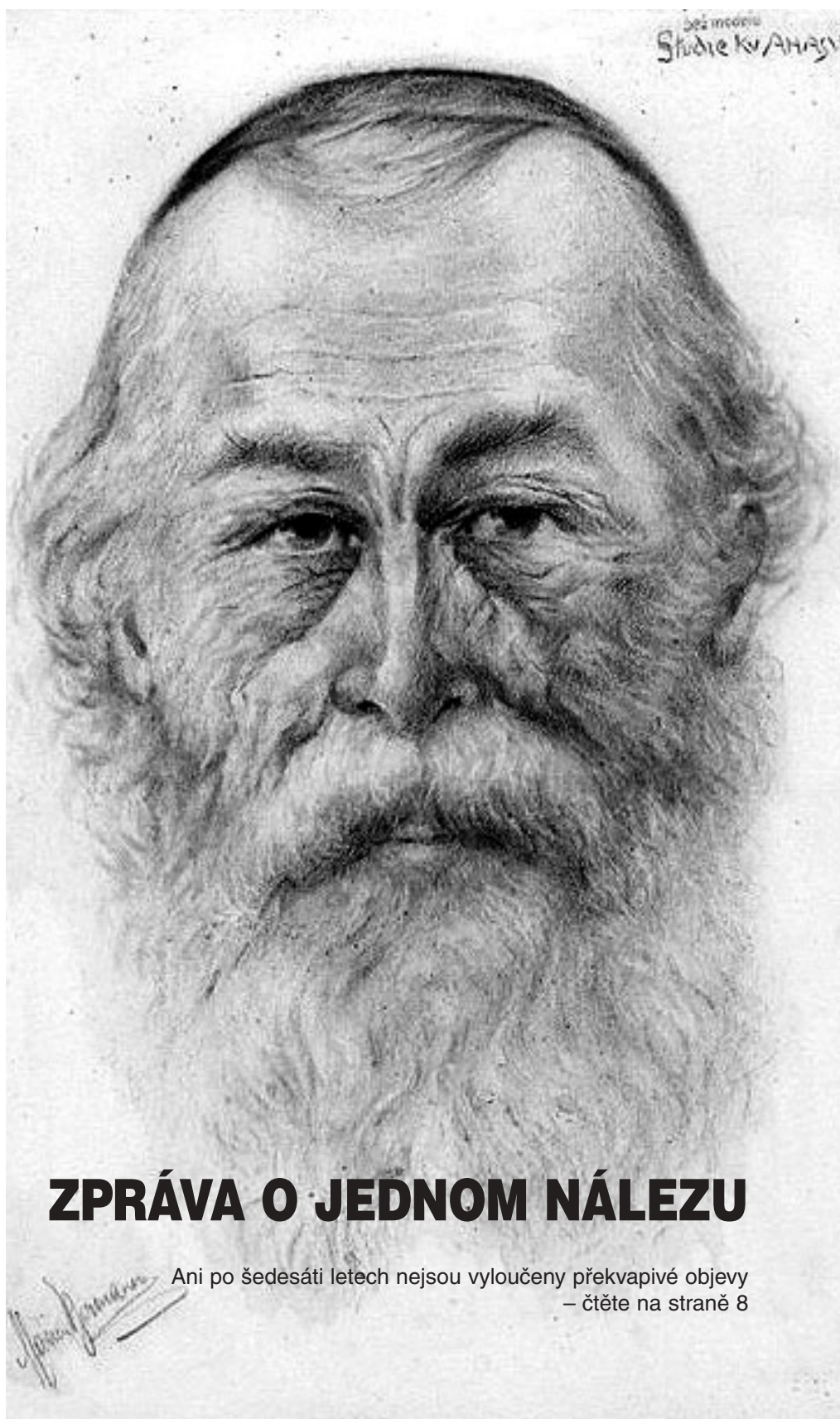
Josef Škvorecký

Překvapivý objev ihned vyvolal desítky otázek. Kdo byl Max Berman, odkud pocházel a jak se dostal do Terezína, měl rodinu a pokud ano, tak kde? Přežil válku, nebo zahynul jako většina jeho soukmenovců? Byl amatérským umělcem nebo profesionálem? A byl to vůbec umělec?

Milan Kalina

Nahlédla jsem do seriózních historických pramenů, které uvádějí informace z doby před 200 a více lety a podívejte se, co se v Praze dělo. R. 1832 předal pražský obchodník Jakob Dormitzer Guberniu memorandum, které navrhovalo – mezi jiným – přeložení dne odpočinku ze soboty na neděli.

Hana Mayerová

ZPRÁVA O JEDNOM NÁLEZU

Ani po šedesáti letech nejsou vyloučeny překvapivé objevy
– čtěte na straně 8

BRÁNA VÝCHODU

Nedávno jsem dostal velice hezkou knihu mého kolegy Izraele Spektora, s nímž vyučuji judaismus. Kniha má název Brána Východu (Šaarej mizrach) a vyšla nedávno rusky v jeruzalémském vydavatelství Švut ami. I. Spektor v ní sebral mnoho příběhů, komentářů a poučení vážících se k jednotlivým týdenním oddílům Tóry – parašat hašavua. Osobitostí této knihy je, že všechna v ní obsažená moudrost je plodem učenců nebo ústního folkloru sefardského židovstva. V sobotu, 9. října jsme v synagógách začali opět roční cyklus čtení Tóry – od Berešit. K této paraše je v knize krásný příběh, s nímž bych rád seznámil čtenáře Maskilu.

„Berešit bara Elokim et ha-šamajim ve-et ha-arec – Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi...“ Po vyhnání Židů ze Španělska (1492) se mnozí z nich usadili v řeckém přístavním městě Soluni, které ovšem až do počátku 20. století náleželo Osmanské říši. Postupně se soluňští Židé stali vedoucí hospodářskou silou města a bez nich se neuskutečnil žádný větší obchod a nebyla podepsána žádná obchodní smlouva. Jak je známo, pro Židy je šabat dnem odpočinku a modliteb, proto v tento den ani soluňský přístav nepracoval a byly zavřeny všechny turecké úřady.

Paša, který byl starostou města, si natolik vážil Židů, zvláště pak židovských učenců, že při setkání s nimi, na důkaz své úcty, vždy povstal. Takové pašovo chování však bylo proti mysli některým jeho rádcům a úředníkům. Jednou k němu přišli a řekli mu, že chápou proč se ve městě nepracuje v sobotu, neboť není jiná možnost, když veškerý obchod je v rukou Židů, ale proč jim paša projevuje takovou úctu!? Paša jim na to řekl: „Proč bych jim ji neprojevoval?“ Oni mu na to odvětili: „Tvůrce je ponížil a my je budeme vyvyšovat? Vždyť všude jsou Židé ponížováni a pronásledováni a ten, kdo jim projevuje úctu, vlastně jedná proti vůli Boha!“ Paša řekl, že jim zítra vše objasní. Ještě toho večera obdrželi všichni „otcové města“ a úředníci radnice pašovo pozvání na zítřejší dopolední projíždku parníkem.

Již od ranních hodin čekala celá městská elita v přístavu a těšila se na projíždku parníkem v pašově společnosti. Paša vystoupil na palubu a řekl všem shromážděným: „Podívejte se! Nad námi je čisté blankytné nebe a pod námi bezedné moř-

ské hlubiny, v nichž se to hemží žraloky a jinými dravými rybami a nikdo se v nich nezachrání. Co nás dělí od těch nebezpečných mořských hlubin? Několik dřevěných prken nazývajících se lodí!? A co když se parník začne naráz potápět, co

V řecké Soluni žili Židé dlouhá staletí.

potom!?“ „Bůh chraň!“ - vzkřikli všichni, kdo byli na palubě. „Proč by se ale měl parník potápět, když ho řídí zkušený námořník?“ Paša se jich zeptal: „Vy se na ně spoléháte? Vždyť je ani neznáte...“ Všichni přítomní ihned zmlkli, neboť paša měl pravdu. Paša je však pobídl, aby sestoupili s ním do strojovny a tak se všichni seznámili s lidmi, v jejichž rukou je bezpečnost všech přítomných pasažérů. Když se tam octli, uviděli tři námořníky - strojníky jak házejí uhlí pod parní kotle. Zpoceně obličejové strojníků byly rudé od

žáru a jejich ruce a oděv černé od sazí a uhlí. Tu se obrátil paša ke svým úředníkům a pronesl: „Takhle to nemůžu nechat! Jaká je to úcta k vládě, když má bezpečnost, bezpečnost sultánova místodržícího, závisí na takových třech umouněncích.

Mám však řešení. Ty, můj náměstku, ty, můj vrchní správce financí a ty, můj tajný rado, jděte a okamžitě vyměňte ty špinavé námořníky. Od této chvíle vy, moji blízcí, budete odpovědní za mou bezpečnost“. V tu chvíli úředníci zbledli a jeden přes druhého začali třesoucími se hlasy vysvětlovat, že takovou práci musí dělat na slovo vzatí odborníci, kteří znají ve strojovně každý šroubek a každou hřídel, musí znát kolik uhlí a kdy přiložit pod kotel. Nyní je parník v rukou odborníků, jestli však bude v jejich rukou, všichni utonou. Paša poté všem řekl, aby vystoupili na palubu, protože ve strojovně bylo nesnesitelné horko.

Když se všichni opět shromáždili na palubě, paša se ujal slova: „Vězte, že celý svět se podobá tomuto parníku a my, kteří jsme na jeho palubě, jsme každým okamžikem vystaveni nebezpečí. Jak jsme viděli, parníky mají v podpalubí strojovny, to jsou ješívky. Ve strojovnách jsou kotle, pod něž se přikládá uhlí, to jsou židovské modlitby k Bohu, to je studium Tóry, kterou Moše obdržel na hoře Sinaj. A konečně strojníci, to jsou židovští učenci a spravedliví. Jestliže jsou pasažéři spokojeni s plavbou, musí být vděční strojníkům ve špinavých oděvech ze strojovny, kteří tam v potu tváře těžce pracují, aby parník bezpečně a bez úhony přistál v přístavu.“ Tak zakončil na palubě paša svou řeč a nikdo si mu již ani náznamem netroufl oponovat.

► Rabín Daniel Mayer, kresba: archiv

VYSOKÉ SVÁTKY 5765

Nový rok 5765 přivítala Bejt Simcha již tradičně (počtvrté v řadě) v synagoze Na Palmovce, a to s britskou rabínkou a kantorkou Helen Leneman.

Na Jom Kipur jsme se spojili s komunitou Masorti a rabínem Ronaldem Hoffbergem. Veškeré bohoslužby v pátek 24. září a v sobotu 25. září proběhly v Pinkasově synagoze, kterou k tomuto účelu laskavě zapůjčila Pražská židovská obec (té patří dík i za poskytnuté židle) a Židovské muzeum. Prostor byl zcela zaplněn zejména při úvodním Kol nidre, kdy se tu sešlo kolem 130 lidí.

Pinkasova synagoga je památkou šoa a jako taková je součástí expozic Židovského muzea. Bohoslužby se tu normálně nekonají, pouze pietní akt a modlitby o Jom ha-šoa. Modlit se o Dni smíření právě v místě, jehož zdi nesou jména obětí šoa, mělo pro nás nepochybně velký význam a dodalo již tak vážnému dni ještě větší hloubku. -kwe-

► Foto: Michal Spevák

Program Bejt Simcha ŘÍJEN/LISTOPAD 2004

sobota 23. října

Workshop věnovaný tématu ŠABAT s rabi Ronaldem Hoffbergem (od 10 hodin ranní bohoslužba, od 13 hodin workshop)

pátek 29. října v 18 hodin

Kabalat šabat s rabi Andrew Goldsteinem, studentem Leo Baeck College Mishou Kapustinem a mládežnickou skupinou z londýnské Northwood and Pinner Liberal Synagogue (NPLS)

sobota 30. října v 10.30

Šachrit v kolínské synagoze s rabi Goldsteinem a skupinou z NPLS

sobota 30. října v 18 hodin

Havdala s rabi Goldsteinem a skupinou z NPLS

středa 3. listopadu v 19.30 hodin

Vyprávění Paula Polanského a Yechiela Bar-Chaima z JOINTu o židovsko-romské spolupráci v Srbsku

neděle 7. listopadu

Vycházka do Michle s prohlídkou tamní synagogy, bližší informace v Bejt Simcha

sobota 13. listopadu

Workshop věnovaný tématu ROŠ CHODEŠ s rabi Ronaldem Hoffbergem (od 10 hodin ranní bohoslužba, od 13 hodin workshop)

PRAVIDELNÉ AKCE

Kabalat Šabat každý pátek od 18 hodin; pokud je na programu i přednáška, následuje vždy po skončení bohoslužby, od 19 hodin

HODINY PRO VEŘEJNOST

každý pátek od 15 do 18 hodin

Bejt Simcha

Mánesova 8, 120 00 Praha 2

Telefon: 222 251 641, E-mail:

chevra@bejtsimcha.cz, www.bejtsimcha.cz

ŽIDOVSKÉ POSTAVY

z mých knížek jsou autentické

Josef Škvorecký, legenda mezi českými spisovateli, oslavil 27. září své osmdesátiny. Před pár lety byl za svou celoživotní práci oceněn Státní cenou za literaturu, letos 11. října se stal laureátem neméně prestižní Ceny Jaroslava Seiferta, kterou udílí Nadace Charty 77.

Škvorecký, žijící od roku 1969 v Kanadě, cenu získal společně s Viktorem Fischlem, který žije od roku 1949 v Izraeli. Oba spojuje to, že sice prožili podstatnou část života v emigraci, ale stále píšou česky... Škvoreckého dílo prokazuje hluboký, citový zájem a porozumění pro osudy Židů, jeho smysl pro tragikomedii pak jako by přímo vyrůstal ze židovského humoru. Za zmínku jistě stojí i to, že v exilovém nakladatelství Sixty Eight Publishers se s manželkou Zdenou soustavně věnoval knihám židovských autorů, které tvořily velkou část jejich produkce – vydali mj. i díla Viktora Fischla.

V jednom ze svých esejů (Franz Kafka, jazz, Protižidovská čítanka a jiné okrajové záležitosti, česky v knize Mezi dvěma světy, Praha 2004) Škvorecký vzpomíná, že jméno jeho otce se v roce 1944 objevilo v časopise Árijský boj, kde ho označili za „židomila“. Dále říká: „Můj otec byl ‚Árijec‘ pochybného rodokmenu. Jedna jeho babička se za svobodna jmenovala Silbernáglová...“ Tím, že byla pokřtěná, ji ale nacistické úřady „laskavě ocenily za ‚míšence‘ a z mého otce se tak stal téměř perfektní Árijec nebo přinejhorším míšenec židovství velmi zředěného“.

Slavnému Čechokanadanovi jsme položili několik otázek, jaké, jak sám řekl, běžně nedostává. A Josef Škvorecký nám v rozhovoru podhalil dosud málo známé zajímavosti ze svého života.

Z jaké rodiny vlastně pocházíte?

Můj otec byl bankovní úředník. Pracoval na náchodské Kamenici, v bance hned vedle lékárny. Byla to shodou okolností banka převážně židovská. Většina úřední-

ků byla židovské víry, a tak otec patřil ke křesťanské menšině. Bydleli jsme taky na Kamenici, což je hlavní třída vedoucí z náměstí směrem k nádraží. Nepochybně to je nejznámější ulice v Náchodě. Žili jsme v obyčejném činžáku, který tam stojí dodnes.

Slyšel jsem, že prý jste ze šlechtického rodu, který původně pocházel ze Škvorce nedaleko Prahy. Nejsou to jen dohady?

Ne, to je pravda. Jde o starý rod, ke kterému i já zřejmě patřím. A jsem asi poslední z toho rodu, protože kdyby byli

ještě nějakí jiní Škvorečtí, jistě by se ke mně už přihlásili, když jsem začal být známý. Nepřerušovaný rodokmen ale nemám, mí předci se o to nikdy nezajímali. Je to ovšem jméno ojedinělé, myslím, že nepochybně bude z onoho rodu pocházet. Tehdejší Škvorečtí byli nejspíš zemaní, ale potom zchudli.

Snažil jste se najít své prapředky?

Zkusil jsem to. U jednoho zdejšího genealoga jsem si zaplatil, aby mi našel linii Škvoreckých, jenomže to byl nějaký flink, tak mi to našel jen asi do konce 17. století. A to už byli ti Škvorečtí chudí. Dokonce existuje dokument, jak nějaký Škvorecký žádá obec o podporu, protože má nemocnou ženu, takže nepochybně šlo o zchudlou šlechtu. V 17. století se vyskytl jeden důležitý Škvorecký, který se jmenoval Martin a byl to, čemu se říkalo „pan Franc ze zámku“, něco jako hospodářský správce, a to na černínském panství. Po něm zbyla hospodářská korespondence, která je jedním z důležitých pramenů k ekonomii třicetileté války. Tenhle Škvorecký se podruhé oženil, když už byl starý, vzal si šestnáctiletou děvečku, a ta mu pak utekla se švédskými žoldněři. Znalci historie však říkají, že to patrně byli Češi, kteří bojovali na švédské straně. Genealogickou linii přímo k tomuhle Škvoreckému sice prokázat nemám, ale myslím, že lze dost dobře tvrdit, že spolu souvisí.

Byl jste se v obci Škvorec někdy podívat?

Byl, samozřejmě. Je to blízko Prahy a k vidění je tam zbytek té tvrze, ale skutečně jde jen o zbyteček, spíš je to jen pár ruin. ➤

Opravdu neexistuje jiný žijící nositel jména Škvorecký?

Jsem přesvědčený, že ne. Dědeček měl sice staršího bratra, ale ten se kdysi vystěhoval do Ameriky, tam si vzal nějakou Němku a děti už zřejmě neměli. On si tam taky změnil jméno. Nevím ani přesně jak – Square nebo tak nějak, protože „Škvorecký“ tam nikdo nedokáže vyslovit. Byl to starší bratr mého dědečka, který zemřel v roce 1937, když mu bylo asi 78. Čili ten starší bratr už musel být v tu dobu osmdesátiletý, jestli vůbec žil. O jiném Škvoreckém opravdu nevím.

Když jsem četl vaše romány Zbabělci, Lvíče, povídky ze souboru Hořkej svět a Sedmiramenný svícen, uvědomil jsem si, jak výrazně, a přitom s velkým pochopením interpretujete svět židovství i utrpení pramenící z holocaustu.

Pro mě bylo zcela přirozené napsat knížky s tímhle tématem. Jako kluk jsem měl řadu židovských kamarádů, kteří pak ale většinou zahynuli během války. Několik jich bylo i v anglické armádě a vrátili se. Vlastně jeden, o kterém vím, je nějaký Alex Karpeles, který se snad vrátil do Prahy, ale já jsem se s ním bohužel už nikdy nesešel.

Tři bratři Löblové, známí ze Zbabělců, to jsou autentické postavy z rodného Náchoda?

Všechny ty postavy opravdu existovaly, jenže měly jiná jména. A třeba s Pusinkou, neteří těch Löblů, jsem si jako kluk hrál. Opravdu nebyla žádná krasavice, jak píšou, ale byla moc fajn. A potom jsem jezdil s mnoha židovskými dětmi na prázdniny do dětského tábora, kde jsem se měl naučit německy. Vedl to tam nějaký onkel Otto und tante Blanka, to byli myslím rakouští Židi. On byl profesionální fotbalista a ona vedla dívčí tábor. Jeden rok jsme měli ten tábor někde v Českosaském Švýcarsku a podruhé v Prachovských skalách.

Rebekka Ohrensteinová ze Sedmiramenného svícnu se po

válce vrací z Terezína a jde si k sousedům vyzvednout šperky, který si u nich její tatínek schoval. Ale oni jí je zaprou, když zjistí, že kromě Rebekky už nikdo z rodiny nežije, takže nejsou svědci. To se také stalo?

Ano, to všechno je autentické, samozřejmě. Ona dívka se ovšem nejmenovala Rebekka, to jméno jsem si vymyslel. Ale jenom to jméno...

Jaký byl osud židovských památek u vás v Náchodě?

Stála tam barokní synagoga, ale Němci ji zdevastovali a pak byla zbořena. Starý židovský hřbitov taky zničili a náhrobní kameny použili k vyztužení kanalizace. U nového hřbitova, kde je

pohřben jistý Pavel Bayerle – a to je Benno z mých knížek, je jenom taková modlitebna. Jenže tam už asi nikdo nechodí, protože v Náchodě už snad nejsou vůbec žádní Židi. Poslední náhodský Žid zemřel asi před deseti lety, ale žije tam jeho dcera, a to je moc prima ženská. Vydala paměti svého tatínka, které jsou velmi dojemné. Je to malá knížečka, jde o autentické vzpomínky inteligentního člověka, který

ovšem nebyl žádný spisovatel, ale aspoň to není nijak stylizované.

Mám pocit, že spousta lidí kupodivu stále nemá v otázce lidské rovnosti jasno. Nejde jen o skinheady.

No jo, skinheadi. Podívejte, to jsou v nejlepším případě pitomí mladí kluci, kteří nevědí, co činí, a v nejhorším případě to jsou grázlové. Viděl jsem v televizi nějaký záběr, jak hajlujou a říkají Heil Hess! Co oni vědí o Hessovi, prosím vás, proč ho oslavují? Vždyť o něm nikdo nic neví, pokud nestudoval nacismus. A to je ještě otázka, jestli ten Hess, co ho zavřeli do Spandau, jestli to byl skutečně on. Jsou totiž teorie, že ho Hitler zabil dřív než odletěl do Anglie a že tam z nějakého důvodu dali náhradníka. Ale to jsou asi fantazie. Nicméně nechápu, jak může dnes mladý člověk volat Sláva Hessovi, když neví, kdo to byl, co udělal...

Nedávno u nás dokonce vyšel Hitlerův Mein Kampf. Vychází také v Kanadě?

Celkem běžně vychází, ale je to taková nuda, že se to nedá přečíst. To mohou číst jen historikové, kteří chtějí vědět, co tam je, ale jestli si někdo myslí, že se z toho něco dozví, pozná, že to je jen takové antisemitské blábolení, naprosto nesystematické. Když je svoboda, tak ať to prodávají, proč ne, když mohou prodávat třeba Lenina, kterého komunisti jistě pořád vydávají. Ale mělo by to být s nějakým komentářem.

V češtině to prý vyšlo bez komentáře, tak to asi správně není. Ale ona je to skutečně tak blbá kniha, že pochybuju, že by to někomu sedlo, pokud zrovna není psychopatický antisemita, který třeba v životě Žida neviděl, ale je proti nim, což je asi případ těch skinheadů. Ale jsou takoví psychopati, kteří jsou proti černochům, proti Židům, proti všem, kteří se něčím liší, s tím se dá těžko něco dělat.

► Lubor Falteisek, foto: autor

OPOŽDĚNÁ POLEMKA A POHLED DO HISTORIE

Jestliže hovoříme o giurech v Izraeli je pravda, že situace je diametrálně odlišná od té v Čechách a v diaspoře vůbec. V jistém smyslu je skutečně jednodušší, z jiného hlediska složitější. Já sama jsem se teď rozhodla udělat přestávku ve vyučování ke giuru a spíše se zaměřit na pomoc těm, kteří již giur prošli a teď se s novou situací vyrovnávají a mnohdy stojí před otázkami jak dál. Domnívám se, že to je problém před kterým stojí i mnozí, kdo prošli giur v diaspoře. Dokud se člověk učí, má před sebou cíl – a potom přešel přes onu pomyslnou hranici, vše je na něm a musí si poradit sám, a to není vždy jednoduché. Noví Židé se rozhodují, který směr je jim blízký, která synagoga jim vyhovuje, zda chtějí nadále žít v okolí, které je zná ještě z doby před giurem a někdy se se na ně dívá „divně“. Vystavují otázky, na které je někdy těžké najít odpověď ve společnosti, která si není vždy tak úplně jistá sama sebou.

Člověk, který jako čerstvý ger cedek (upřímný proselyta) je třeba okraden v obchodě anebo při nějaké transakci někým, kdo je oblečen jako zbožný Žid, anebo když si takový ger otevře české noviny a dočte se tam jak je ten či onen Žid špatný, může se mu zatočit hlava a najednou neví kudy kam. Tady s panem Spevákem musím souhlasit, že jakýkoli směr může v duchovním smyslu podat pomocnou ruku. Vždyť když se před 200 lety hovořilo o haskale jako o hnutí, které otvíralo cestu Židům z ghett k všeobecnému vzdělání, dnes tato cesta vede opačným směrem – mnohdy všeobecně velice vzdělání Židé hledají informace o svých židovských kořenech. A tyto informace by měly být dostupné všude tam, kde je Židé, ať již narození jako Židé anebo ti, kdo se rozhodli pro to být Židy, hledají anebo se jen domnívají, že by je tam mohli nalézt. Proto jakýkoli pramen vědění je dobrý a snad není třeba připomínat, že když se podíváme na seznamy zničených synagóg během křišťálové noci roku 1938, tak vidíme, že byly zničeny se stejnou krutostí a barbarstvím synagogy ortodoxní, konzervativní a reformní. Toto nám budiž připomínkou, že ať jsou naše vnitřní spory jakékoliv, naši nepřátelé nás vidí jako celek. Doufejme, že i my, když se podívá-

Nikdy jsem si nemyslela, že budu s někým v novinách polemizovat a dohadovat se, psát si a ještě očekávat, že to budou číst další lidi, kteří ani mě ani pana Speváka neznají a třeba si myslí, že jsme tak trošku (s odpuštěním) mešuge. Ale třeba nějaký ten střípek nápadu někoho inspiruje a to už stojí za to riskovat.

me sami na sebe, uvidíme vnitřek granátového jablka, které je sice rozděleno tenkými slupkami, ale zvenku je celistvé.

Pokud by si snad někdo myslel, že situace v Praze je dnes složitější než kdykoli jindy, tak se asi mýlí, protože polemiky a různost názorů, spory a nedorozumění tu byly vždy, nahlédla jsem do seriózních historických pramenů, které uvádějí informace z doby před 200 a více lety a podívejte se, co se v Praze dělo.

R. 1832 předal pražský obchodník Jakob Dormitzer Guberniu memorandum, které navrhovalo – mezi jiným – přeložení dne

odpočinku ze soboty na neděli. Úřady měly pochybnosti, protože většina Židů byla proti takové reformě. Také by bylo nutné svolat zasedání Sanhedria a pro takový vážný krok nebyl tento návrh dostatečně seriózní. Pražský starosta proto navrhl, aby byla zlepšena úroveň německo-židovských škol, aby byl založen teologický seminář a aby bohoslužby byly vedeny v němčině, což by vedlo k odstranění židovského žargonu... (Die Juden in Bohmen und Mähren – Ein historisches Lesebuch herausgegeben von Wilma Iggers, 1986, str. 69).

A ještě trochu dříve bylo jisté napětí mezi rabi Eleazarem Flekelesem a rabi Samuelem Landauem, které popisuje Gutman Klemperer ve své knize Pražský rabinát (Alef 1988, str. 93). Tito dva vystoupi-

li jako uchazeči o jedno a totéž místo, každý z nich podporován svými přívrženci, a ozval se také mnohmluvný Baruch Jaiteles – postavil se na Eleazarovu stranu a použil vzhledem k jeho osobě v jedné své veřejné přednášce slova Mišny: Představený bejt din říká: „je posvěcen“, čímž iritoval přívržence Landauovy, kteří dali v synagoze nahlas najevo svou nevoli. Rovněž v ženském oddělení synagogy došlo z téhož důvodu ke skandálnímu výstupu. Nakonec rozhodla vyšší zemská správa ve prospěch Eleazara, který měl právo priority. Ihned po rozhodnutí hádky skončily, neboť oba rivalové byli dost chytří a dost taktičtí, aby si mezi sebou dokázali vytvořit snesitelný modus vivendi, a jestliže to snad ještě uvnitř kvasilo, na povrchu zavládl klid. Tak žili a působili tito ctění muži 26 let.

A ještě jeden příběh z rodinné historie syna rabiho Ezechiela Landaua – Izraele Landaua, který byl nakloněn haskale – židovskému osvícenství. Jeho první žena pocházela z Polska a když viděla, že úroveň židovství v Praze klesá, žádala svého muže, aby s ní odešel do jejího rodného Polska, na to však její manžel r. Izrael nechtěl přistoupit, protože nechtěl opustit Prahu a svého otce a učitele, tak nějaký čas nevěděli jak se rozhodnout, až po poradě dal své ženě rozlukový list a ona odešla s jejich dvěma syny do Polska, aby se jim tam dostalo tradiční židovské výchovy. Rabi Israel se pak podruhé oženil se Sarl, která pocházela z Holandska a byla dcerou rabi Barucha Benedikta Duschenes Segala, který pocházel z Prahy a narodil se jim syn Moše. Zde je popsán důvod k rozvodu jako ideový, což příznějme ve své době muselo být hodně neobvyklé a jistě tento skutek popsáný v literatuře (J. A. Kamelhaar – Div pokolení, Mukačevo 1903) svědčí o složité situaci v době počátků haskaly, která se nevyhnula ani rodinám pražské duchovní elity.

► Hana Mayerová, kresba: archiv

SNĚNÍ O GIURU

Svým příspěvkem bych chtěla reagovat na vynikající článek Michala Speváka z čísla 10 – 11, týkající se giuru (konverze na judaismus) v Izraeli. Je tak snadný?!

Před dvěma roky, jako úředně ještě nežidovka, jsem pobývala v Izraeli a z jakéhosi podivného hnutí myslím jsem chtěla udělat ortodoxní giur. Ano, Michal má pravdu, „udělat“ ortodoxní giur v Izraeli je snazší než v Čechách. Příprava, tzv. ulpan giur, trvá rok, během kterého třikrát týdně docházíte na vyučování trvající dvě a půl až tři hodiny. Zmíněné lekce navíc začínají v 18 či 19 hodin, narozdíl od mnohých podobných přednášek zde v Čechách, takže nevznikají problémy s docházkou. Pokud neuspějete v závěrečném testu, lze ho za tři měsíce zopakovat. Žádný problém, že?

Velký problém ale je do podobného ulpan giuru se vůbec dostat, pokud nejste ole chadaš. Zkuste si představit, že jste kandidát s celkem vysokým stupněm vědomostí. Připravujete se pět let, poctivě chodíte na všechny přednášky, i na ty ne zcela záživné, ale podle určitých lidí, kteří mají moc o Vás rozhodovat, máte stále ještě moře času atd. Rozhodnete se tedy zkusit konvertovat v Izraeli, protože nikdo, kdo tím neprošel, neočekává žádné těžkosti a neví, jaká kalvárie ho čeká. Proto si každý představuje, že přijde, uvidí a zvítězí, nebo jako Hurvínek válku.

Takže se sbalíte, odjedete, najdete si bydlení, nějakou tu brigádu... A pak začne nekonečné tukání na dveře rabinátu. Pokud se vám podaří protukat se ke kompetentnímu rabinovi a domluvit si s ním schůzku, uskuteční se tak za tři týdny, ne-li později. Získaný čas mezitím můžete využít k obstarání toho, co jste zařídili a sehnat před odjezdem nestihli nebo jednoduše nevěděli, že to budete potřebovat. Ale až do schůzky s oním kompetentním rabinem vám nikdo jen tak mírnýx – týrnýx nepoví, co vlastně potřebujete. Jak by to vypadlo, že? Z vašich tří měsíců, během nichž se po území Státu Izrael můžete pohybovat bez víza, uplynou zmíněné tři až čtyři týdny, neboli jeden měsíc. Kolik tedy zbývá? Správně, dva měsíce.

Přijdete na smlouvanou schůzku, přesvědčíte ortodoxního rabína, že svou ortodoxní

konverzi myslíte upřímně (ať už je to pravda nebo ne). Rabín vám odpoví, že pro možnost absolvovat onen ulpan giur je třeba mít vízum. On může na misrad hapnim poslat písemné doporučení – a velmi rád to udělá, ale potřebuje písemná doporučení pěti, nejlépe ortodoxních, rabínů. Co teď? Máte sice doporučení jednoho ortodoxního rabína, doporučení ulpanu, sochnutu. Nebo třeba doporučení konzervativního či, nedej Bože, reformního rabína. Ta ovšem mají jen z poloviny takovou váhu než doporučení rabína ve štrejmlu. Možná vám mohou i přitížit.

Takže vy potom faxujete a mailujete na všechny strany, někdy musíte i urgovat. Já jsem na svůj mail nejmenovanému rabinovi vůbec nedostala odpověď, navíc jsem strávila dost času na telefonu – nikdy nebyl k zastizení ve své kanceláři. Zatímco zdoláváte tyto překážky, dny a týdny letí. Během doby, co dáváte dohromady požadovaná doporučení, chodíte na misrad hapnim, kde prosedíte klidně i čtyři hodiny, než se přijdete na řadu. Úřednice, která vás dostane na starost, může být milá a vstřícná, ale také může být typická úřednická fúrie. Takže arogantní úřednice vás během minuty vyřídí s tím, že vám chybí to a ono. Během odpoledne, ale třeba několika dnů, to záleží na okolnostech, si ono potřebné obstaráte. Když přijdete na řadu, arogantní úřednice vám sdělí, že vám chybí pro změnu vyjádření vašich izraelských přátel a známých. Ztratíte týden nebo dva a dost peněz telefonováním nebo nekonečným přejížděním tu do Haify, tu do Neve Dkalim, tu do Petach Tikvy... Když máte požadovaná vyjádření pohromadě, tak vám chybí třeba doporučení od praotce Avrahama.

Běháte po úřadech a známých nebo trávíte hodiny u počítače v naději, že než uplynou tři měsíce, přece jen se stane zázrak, vy dáte všechny papíry dohromady a vízum, to tolik potřebné razítko, dostanete. Dny utíkají. Někdo má to štěstí a třeba se mu to podaří. Bohužel mnozí úředníci na misrad hapnim si pletou Českou republiku s bývalým Sovětským svazem – proto se možná tolik

zdráhají vytáhnout ono vytožené razítko. Samozřejmě můžete zůstat v Izraeli nelegálně – ale nyní, v době intifády, kdy ke kontrole pasu stačí hrneček zabalený v arabsky psaných novinách, nalezený ve vaší tašce během bezpečnostní kontroly před vstupem do terminálu autobusového nádraží, je podobné řešení dost riskantní. Vráťte se do Čech bez giuru a bez iluzí.

Tolik o možnostech konverze v Izraeli. Samotný giur je skutečně proti těmto praktikám jen jako dětská hra. Z jistého hlediska. A z jiného hlediska může být nesmírně obtížný. Pokud chce dotyčný proselyta i po ortodoxním giuru žít ortodoxním životem, je vše v naprostém pořádku. Problém nastává, pokud dotyčný pak nechce mít problémy s okolím, zejména s ortodoxním vrchním rabinátem. Z rozhovorů s někým, kdo podobný ulpan giur absolvoval, jsem se dověděla, že ve zmíněné třídě byli i reformní konvertité, kteří nakonec podlehlí nátlaku ortodoxního okolí či vydrání Vrchního rabinátu. Proč nutit někoho, kdo se kloní k progresivní formě judaismu, aby formálně podporoval giur ortodoxní? Proč se bát, že v přípravce zjistí, že dotyčný chodí o šabat do konzervativní a nebo třeba reformní synagogy a po šabatovém obědě, pokud bydlí v Tel Avivu nebo v Ašdodu, si udělá procházku na pláži? A proč být povinen číst pro něj nepřijatelné ortodoxní autority? A proč vlastně, jsme-li neortodoxní, musíme mít na svatbě ortodoxního rabína?

Michal Spevák ve svém článku tvrdí, že se reformní giur v Česku proti ortodoxnímu giuru v Izraeli jeví jako neustálý boj se sebou i s okolím. V tom s ním nemožu souhlasit. Ortodoxní giur v Izraeli, který byl na reformním Židovi vynucen, je daleko horší – jak zapřít sám sebe, jak se podívat do očí druhým a hlavně sám sobě?

Proto je přijatelnější bojovat v této svaté válce, do které nás - reformní či konzervativní - vtahují naši ortodoxní souvěrci proti naší vůli, než zapírat sám sebe. Je však absurdní, že v zemi, která je nazývána demokratickou a jejíž existenci mnozí ortodoxní vidí jako rouhání, vládne po více než padesáti letech její existence ortodoxní diktatura. Možná i díky této absurditě se mnoho Izraelců kloní k naprostému sekularismu a nechtějí mít s vírou nic společného. Záleží však na nás, jak se s touto situací vypořádáme. Jsem přesvědčena o tom, že progresivní judaismus je budoucností Izraele – nejen diaspory.

► Petra Oranit N. Linhová, Izrael

ZPRÁVA O JEDNOM NÁLEZU

Před rokem jsem byl požádán rodinou svého známého, abych jim – po jeho smrti – pomohl uspořádat získanou pozůstalost. Potřebovali probrat jeho velkou knihovnu, ale především prohlédnout desítky krabic, které nebožtík hrdě nazýval archivem. Očekával jsem, že v krabicích naleznu určitý řád. Mýlil jsem se.

V kartonových krabicích byla úžasná směsice nejrůznějších písemností vzniklých v posledních sto letech. Staré divadelní programy a fotografie, noviny, diplomy, dopisy, reklamní letáky, úřední korespondence, účty, daňová přiznání, kalendáře a různá vysvědčení. Jen malá část písemností se týkala zemřelého, v naprosté většině se obsah krabic týkal cizích lidí a obecných událostí. Vše bylo rafinovaně promícháno a mezi papíry z období monarchie byly dopisy z OPBH, po nich zase proktorátní vyhlášky, vedle nich pojistky z první republiky...

Autoportrét Maxe Bermanna s upoutávkou na jeho „malířskou živnost“, kresba tužkou

A právě mezi tím vším nádherným balastem jsem je objevil. Zabalené do rozpadajících se stránek zažloutlých novin. Staré album – do poloviny zaplněné kresbami – připomínalo na první pohled školní skicář schovávaný pro chvíle sentimentálního vzpomínání. Otočil jsem však několik stránek a pod nádhernou kresbou starého muže se objevil nápis:

Studie Ahasver – 10. února. 1943 Terezín – Maxim Bermann

Překvapivý objev ihned vyvolal desítky otázek. Kdo byl Max Bermann, odkud pocházel a jak se dostal do Terezína, měl rodinu a pokud ano, tak kde? Přežil válku nebo zahynul jako většina jeho soukmenovců? Byl amatérským umělcem nebo profesionálem? A byl to vůbec umělec?

Začal jsem tedy hledat správné odpovědi. Nejdříve však k samotnému albu. Ošoupané kartonové desky formátu 22,5 x 30 cm skrývaly celkem 22 listů velmi kvalitních kreseb. Zcela převažují skici tužkou a uhlem, výjimkou jsou dva akvarelové portréty. Mezi pevnými listy byly vloženy další dva volné akvarelové autoportréty namalované na velmi neobvyklém podkladě – pravém pergameni. Větší z portrétů (26 x 19 cm) představuje přibližně šedesátiletého muže s krátkými, dozadu česanými hnědými vlasy, podlouhlým obličejem, drobným knírkem pod nosem a pevně sevřenými tenkými rty. Portrétovaný je oblečen v šedomodrém saku, v bílé košili s elegantně uvázanou kravatou. K obrazu je připojen autorem nápis: Autoportrét z roku 1940 maloval v roce 1943 Maxim Bermann. Druhý autoportrét zachycuje téhož muže jen v poněkud jiném úhlu. Z obou maleb na nás zhlíží vážný, seriózní muž u kterého bychom předpokládali spíše profesi účetního než umělce.

Klíč ke skutečnosti skrýval až třetí, volně vložený list (16 x 16 cm), kde pod skicou hlavy je připojen nápis:

**WERKSTÄTTE F.
PORTRAITMALEREI,
ÜBERMALUNG,
KOLORIT, RETOUCHE
MAXIM BERMANN – KLATTAU**

Známe již jméno autora a víme, že provozoval v Klatovech dílnu či ateliér portrétní malby a retuše. S těmito základními údaji se zdálo poměrně snadné získat další informace. V Terezínské pamětní knize nebyl problém zjistit, že Maximilian (Max) Bermann byl transportem Ce společně se svou manželkou deportován dne 30. listopadu 1942 z Klatov do Terezína. Po devíti měsících a šesti dnech pobytu v ghettu byli manželé Bermannovi transportem Dm dne 6. září 1943 odvezeni do Osvětimi, kde zahynuli v plynové komoře. Z celkového počtu 619 tehdy transportovaných se zachránilo jen 32 osob a osud 2 je neznám.

V dalším pátrání výrazně pomohl klatovský pedagog Mgr. Strnad, učitel Střední průmyslové školy, který společně se skupinou studentů dlouhodobě pracuje na projektu poznání historie klatovských Židů a záchranu k tomu se vážících dokladů

Autoportrét Maxe Bermanna, akvarel na pergameni, Terezín 1943

a dokumentů... Kromě cenných informací mi pomohl získat i autentické fotografie manželů Bermannových a jejich dvou dětí. Tyto fotografie, z dosud nevydaného rukopisu vzpomínkové knihy již zemřelého Karla Sterna „Tak jsme žili“, laskavě zapůjčila jeho dcera.

Pokusme se tedy složit ze získaných informací jakousi „Story Bermann“.

V Klatovech, podobně jako i jinde, se do poloviny 19. stol. praktikovala různá protizidovská opatření. S ohledem na nové liberální předpisy a ekonomický rozmach se i tam začínají Židé usazovat. V roce 1871 byl založen židovský hřbitov a o pět let později je postavena i synagoga sestávající z modlitebny a školních místností. Židovská komunita se rozrůstá a v roce 1892 je již v Klatovech napočítáno 532 občanů mojžíšského vyznání.

Rodiče Maxe Bermanna (Josef nar.1837 a Katerina nar.1843) žili v obci Vlčí čp. 47, jak to zachycují sčítací listy z roku 1869. Zajímavý údaj poskytuje kronika obce, kde ►

► se píše, že dům čp. 47 byl také „židovským kostelem či synagogou“. V roce 1906 je toto popisné číslo zrušeno.

Manželům Bermannovým se syn Maximilian narodil dne 1. května 1876 v Němčicích u Klatov. V té době se lidé ještě stále dojmali tragickým osudem popraveného mexického císaře Maximiliana, bratra panujícího rakouského monarchy. Jeho jméno, jak bychom dnes řekli, bylo velmi populární. Chudý Žid s „císařským“ jménem se

Kouknou, pane Pick..., kresba uhlím, Terežín 1943

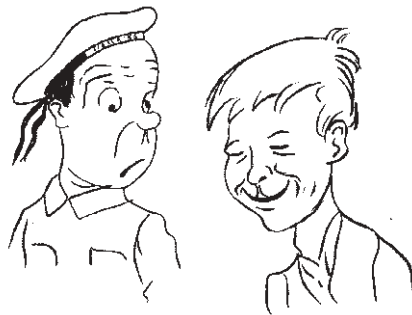
později stěhuje do Klatov, kde v roce 1926 získává domovské právo. V té době je již ženatý s Ellou roz. Vollenbergerovou (nar. 16. 6. 1884). Manželé mají syna a dvě dcery: Kurta nar. 9. 1. 1913 v Milánu, Aloisii (Lotty) nar. 21. 11. 1914 v Milánu a dceru Markétu (Margot) nar. 30. 6. 1918 v Klatovech. Za jakým účelem byli manželé Bermannovi v Itálii není známo a nejsou známy ani pozdější osudy žádného z dětí.

Víme, že manželé bydleli v Klatovech v Delfinové ul. č. 132, kde Max Bermann provozoval svou „Dílnu pro portrétní malbu, retuš a zvětšeniny“. V archivních fondech klatovského musea je zachován i reklamní leták jeho dílny.

Poklidnému životu učiní konec 15. březen

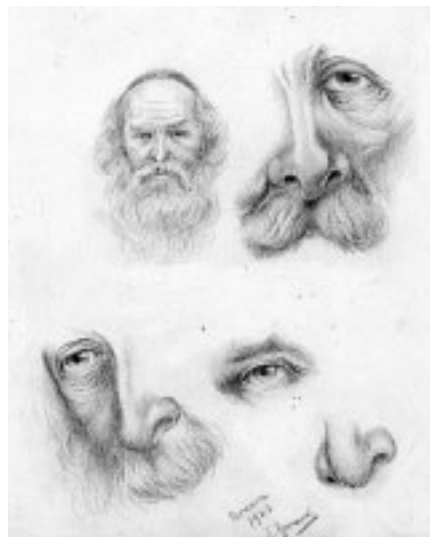
Stoletý stařec, studie k postavě Ahasvera, tužka, Terežín 1943

Kresba uhlím, Terežín 1943

1939. Ten den v půl osmé ráno vstupují do Klatov první oddíly motorizovaného pluku Wehrmachtu pod vedením plk. Gollwitzera. Těsně za vojenskými pancéři přijíždějí oddíly SA a gestapa. Židovské i nežidovské obyvatelstvo je podrobena teroru. V době stanného práva zastřelilo gestapo v Lubském lese u Klatov 73 českých vlastenců a také protizidovská opatření byla v plném proudu. Synagoga se stává terčem nenávistných útoků českých vlnajkařů a k vyvolávání antisemitských nálad přispívají i místní noviny – „Klatovské listy“. Pár měsíců po stanném právu 17. 11. 1942 odjíždí z Klatov do Terezína první transport Židů v kterém jsou i manželé Bermannovi. Co se stalo s jejich dětmi není známo, v transportní listině uvedeny nejsou.

Max Bermann odjíždí vstříc neznámému osudu a do svého zavazadla vkládá skicář s několika kresbami. Tím jednoznačně prokazuje svůj vztah k umění, svůj zájem o kresbu a malbu. Mimo dvou kreseb z jara roku 1923 jsou všechny ostatní již vytvořeny v terezínském ghettu. Že se zabýval vážnými tématy svědčí i některé názvy kreseb, které jsou studii k postavě věčného Žida – Ahasvera, jiné jsou studii vousů Mojžíšových.

Studie k postavě Ahasvera – detaily, tužka, Terežín 1943

vých, studie Františkána atd., nejsou mu ale cizí ani témata světská, např. akvarelový portrét ženy s popisem: Luise Charlotte im Jahre 1940 gemalt M. Bermann in Theresienstadt. Rozesmáté děvče na obrázku svědčí o naději, kterou si do posledních chvil někteří obyvatelé Terezína uchovávali. Určitý vztah k světu a prožívaným událostem ilustruje i několik listů roztomilých, laskavých karikatur.

Terezínským ghettem a peklem východních lágrů prošly stovky významných umělců. Jména židovských hudebníků, spisovatelů, básníků, herců i výtvarníků známe a jejich díla si vážíme. Mnoho umělecky nadaných lidí však zahynulo bez jediné

Studie františkána, tužka, Terežín 1943

zanechané stopy. Objevený skicář tak pomáhá vrátit jednomu z těchto „neznámých“ tvář a připomenout vedle jeho fyzické existence i dosud utajený rozměr duchovní. O jeho životě mnoho nevíme, z celé rodiny zůstalo jen několik fotografií a toto album kreseb. Max Bermann umírá v plynové komoře osvětivské továrny na smrt a nemá hrob. Proto tyto řádky budiž oním symbolickým kamínkem, který při vzpomínce na zemřelé přinášíme...

► Text: Milan Kalina

► Kresba na titulu: Portrét starce, studie k postavě Ahasvera, tužka, Terežín 1943

PRO ČTENÁŘE MASKILU

Prosíme každého, kdo by znal jakoukoliv informaci o rodině Bermannů z Klatov, aby ji laskavě sdělil do naší redakce. Pomůžete tak v dalším pátrání. Děkujeme.

RAMBAM – VĚŘÍCÍ RACIONALISTA

Tuto neobvyklou chválu mu připsali vrstevníci. Měl však i protivníky, kteří nesnesli jeho racionální postoje a po jeho smrti demonstrativně pálili všechno, co napsal (v historii známo jako tzv. maimonidovská kontroverze). Prý je kacír a ještě k tomu arrogantní. Nicméně Maimonidova proslulost stále trvá a jeho dílo je stále studované a uznávané.

Rambam se narodil roku 1135 v Córdobě ve Španělsku, které bylo tou dobou částí muslimské říše. Od svého třináctého věku cestoval po Španělsku, Maroku a Erec Izraeli. Na všech svých cestách pilně studoval a sepsal v arabštině komentáře k Mišně. Nakonec se usadil jako lékař v Egyptě, kde také roku 1204 ve věku 69 zemřel. Jeho hrob se však nachází v Tiberii v Izraeli.

RAMBAM je akronym pro RAbenu Moše Ben Maimon. Koncem tohoto roku si připomínáme osmisté výročí úmrtí tohoto výjimečného židovského myslitele, talmudického vzdělance a lékaře 12. století, o kterém bylo prohlášeno: Mimoše ad moše ein kamoše – od Mojžíše do Mojžíše se Mojžíšovi nikdo nevyrovná.

Maimonides popisuje svůj pracovní den takto: „Denně jdu brzo ráno do Káhiry, kde sultán sídlí. Když se necítí dobře nebo když je někdo z jeho rodiny nemocný, zabývám se jejich vyléčením. Odpoledne se vracím domů. Jsem hladový, ale najdu všechny prostory plné lidí. Seskočím z koně, umyjí si ruce a vyjdu k lidem s prosbou o trpělivost, aby na mě počkali, protože musím něco málo sníst, což se stává jej jednou za den. Pak přijdu, abych je uzdravil, předepsal léky nebo nařídil léčbu jejich neduhů. Lidé přicházejí a odcházejí dlouho do noci. V tu dobu už je mi velice zatěžko mluvit.“

Můžeme se jen divit, kde našel Maimonides čas, aby svými spisy vešel do židovských dějin. Mišne Tóra (z roku 1180) je pokusem systematizovat a srozumitelně objasnit zákony, které jsou roztroušené po celém Talmudu. More nevuchim (Rádce bezradných, z roku 1190) představuje židovské koncepty jako filozofický systém. Rambam byl zbožným Židem a zároveň vzdělaným vědcem. V následující tabulce můžeme porovnat oba aspekty jeho osobnosti.

- A. Každý může dělat velké věci, avšak každý má i osobní potřeby.
- B. Náboženský cit je důležitý, avšak všeobecné vzdělání rovněž.
- C. Člověk má být skromný, avšak nic se nemá přehánět.
- D. Tradice má váhu, avšak nové myšlenky ji mohou upřesnit.
- E. Nejdůležitější je Tóra, avšak ta obsahuje i lidské prvky.

Maimonides (1135–1204)

Rambam = Rabbi Moše Ben Maimon

► Tom Kučera, foto: archiv

Rambam jako religiózní Žid

- A. Nemysli si o sobě, že jsi nepatrný a nezoufej nad dokonalostí.
- B. Pravá láska k Bohu je jako láska zamilovaného člověka, který nepřetržitě myslí na milovanou bytost, ať už sedí nebo leží, ať už jí nebo pije.
- C. Duše, která si zvykla na nadbytečné věci, vyvíjí silnou závislost toužit po dalších věcech. Kdybys měl stříbrný přibor, zpozoruješ, že zlatý by byl lepší. Touha po nadbytečných věcech vytváří nepokoj a starosti.
- D. Jednou přijde pomazaný král a nastolí království Davidova domu. Postaví chrám a sjednotí Izrael.
- E. Koruna Tóry je připravena pro každého z Izraelců. Mezi všemi příkázáními není žádné, které by bylo větší než studium Tóry. Opačně však studium Tóry vyvažuje všechna ostatní příkázání.

Mišne Tóra (1180)

Rambam jako racionalista (lékař a filozof)

- A. Když tě někdo urazí, neschovávej to v sobě, ale přijdi k němu a řekni: Proč jsi mi to udělal?
- B. Rozum je nositelem víry. Jestliže jsi získal náhled do přírodních věd, pak jsi vstoupil do přednádvorní paláce.
- C. Někdo může říct: „Protože závist, chtivost a žárlivost jsou špatné vlastnosti, odvrátím se od všeho a nebudu jíst maso a pít víno a zůstanu bezdětný, nebudu pěkně bydlet a pěkně se oblékat.“ Tento postoj je špatný životní styl, který je zakázán.
- D. Člověk si nemá myslet, že za dnů Mesiáše se stane něco, co odporuje přirozenému běhu světa. Když prorok tvrdí, že vlk bude bydlet s ovci a panter s jehnětem, pak je to jen obrazem, že Izrael bude žít v jistotě s ostatními národy.
- E. Když Tóra používá výrazů jako „pod jeho nohou, skrze prst Boží, hlava Věčného, jeho ruka“, pak se to vztahuje jen na lidské myšlení, protože Tóra mluví lidským jazykem. Jsou to všechno čistě metaforické obrazy.

More nevuchim (1190)

SPORTOVNÍ HRY HAKOACH 2004

Již jubilejní 10. ročník sportovních her Hakoach se tento rok těsně před svátky „Roš ha-šana“ odehrával o víkendu 10.–12. září v severočeském lázeňském městě Teplicích. Hry se uskutečnily za valného přispění teplické židovské obce a rád a s klidným svědomím mohu prohlásit, že až na nějaké dnes už stejně zapomenuté maličkosti musím jak výboru Hakoach, tak i teplické obci vyslovit absolutorium.

Večer před vypuknutím sobotního sportovního klání se v pátek večer shromáždili účastníci i hosté her ke krátké bohoslužbě za vedení Petera Gyoriho v teplické modlitebně. Ta nahrazuje původní, za druhé světové války zničenou synagogu. Následovala večere, která byla bohatá a pečlivě přichystaná v klubovně teplické obce. V těchto prostorách současně proběhla i kulturní akce spojená s prezentací části výstavy o historii židovského sportu, zapůjčené děčínskou obcí a Židovským muzeem. Všechny přítomné potěšilo, že se dostavil i primátor města Teplice pan Jaroslav Kubera. Je to velice příjemný a prozíravý člověk, o čemž svědčí zvelebené město.

Další část účastníků dorazila až v sobotu ráno na slavnostní zahájení her do hotelu Panorama, kde byli všichni sportovci ubytováni. Však také projektanti hotelu zřejmě s mrštnými, štíhlými, zkrátka sportovně zdatnými hosty počítali. Byl-li by host mírně obézní, mohl by se na sprchový kout leda tak dívat zvenku. Ovšem bohatý snídaňový švédský stůl se zdál být s výše uvedenými požadavky poněkud v rozporu, stejně tak jako snaha pořadatelů zahájit hry alespoň v jubilejním roce včas.

Bohatý byl však i sportovní program: dopoledne se turisté vydali na sice možná ne tak náročnou, ale zajímavou procházku po lázeňských krásách Teplic, tři zdatná družstva zápolila ve volejbalu, hrál se tradiční a kvalitně obsazený tenis. V odpoledních hodinách zápolení v tenise pokračovalo, v moderním aquaparku (o jakém se Praze zatím jen zdá) se plavci vrhali do vln a vše uzavíral bowling, který díky živé konverzaci improvizované vytvořených skupinek kolem drah byl zároveň součástí společenské stránky her.

Ta naplno pokračovala při společné večeři ve zmíněném hotelu Panorama. Organizátoři vyhlásili výsledky ukončených disciplín, předali diplomy, medaile ba i věcné ceny věnované sponzory. Povídalo se, jedlo, tančilo – i „na židovskou notečku“ (tu zajišťovala zvukově reprodukováná hudba a pohybově mladí účastníci her).

Na závěrečný den, neděli, zbyl nakonec jen turnaj ve stolním tenise. Dle mého názoru v této disciplíně měly být ustaveny dvě skupiny: první pro ty, co skutečně hrají stolní tenis, a druhá pro

ty, co hrají ping-ponk (možná i pinkpong). Snad i třetí pro ty, kterým se povede občas strefit i do míčku pálkou a při troše štěstí dopadne míček dokonce i na druhou půlku stolu, tedy u soupeře.

Nevím, zda plánované přátelské utkání ve volejbalu se neuskutečnilo proto, že jsme měli příliš silné mužstvo nebo kvůli zhoršenému počasí (to spíš). To nám jinak docela přálo stejně jako obětavost pořadatelů a ochota jejich místních partnerů.

Jubilejní hry se vydařily a jsem s průběhem a vším, co se kolem toho odehrálo, spokojen. Věřím, že když pán B. dá, zúčastním se i v příštím roce chystaných her v Olomouci.

Preji všem členům i nečlenům Hakoach, kteří byli i nebyli v Teplicích „Šana tova 5765“ a těším se na další shledání.

► Viktor Wellemín

► Foto: Michal Spevák

Výsledky 10. jubilejních sportovních her Hakoach v Teplicích 10.–12. září 2004

Volejbal: 1. „Úderní“ (Erik Kolan, Michal Spevák, Jindřiška Vernerová, Peter Gyori, Jozef Čupka, Karin Čupková-Kolanová), 2. „Wellemíni“ (Petr Wellemín, Viktor Wellemín, Filip Wellemín, Jiří Wellemín, Libuše Šancová, Petra Tomková), 3. „Piňáci“ (Adam Narva, Pinches Narva, Petr Narva, Zoša Vyoralová, Jaroslav Sterec, Pavel Sýkora)

Squash: nebyl hodnocen pro nedostatek soutěžících

Plavání – ženy 25 m prsa: 1. Karin Čupková-Kolanová (nejrychlejší čas v celé soutěži), 2. Petra Tomková, 3. Klára Mesticová

Plavání – muži 25 m volný styl: 1. Erik Kolan, 2. Petr Wellemín, 3. Filip Wellemín

Plavání – muži 50 m prsa: 1. Erik Kolan, 2. Petr Wellemín, 3. Filip Wellemín

Bowling: 1. Michal Klepetář, 2. Tomáš Hruďa, 3. Tomáš Židek

Pingpong smíšený: 1. Tomáš Gálik, 2. Pavel Rubín, 3. Karin Kraus

Pingpong ženy: 1. Alena Antonovičová, 2. Michaela Vidláková, 3. Michaela Gáliková (nejmladší účastnice her – 11 roků)

Tenis: 1. Běda Poskočil, 2. Peter Láger, 3. Tomáš Tomášek

Autor textu při předávání diplomů

Bowling je i záležitostí společenskou

Nástup k volejbalovému klání

■ Židovská obec Brno

Tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno

Tel.: 545 244 710, Fax: 545 213 803

E-mail: zob@zob.cz, web: www.zob.cz

Pravidelné bohoslužby se konají v synagoze Skořepka 13 každý pátek večer od 17 hodin (podle změn astronomického času) a v sobotu ráno v 9 hodin.

Otvírací doba na hřbitově v Nezamyslově ul. od října: neděle až čtvrtek 8–16 hod., pátek 8–15 hod.

Na kontě sbírkové akce Auto pro seniory se k 1. říjnu sešlo již 178 957 Kč. Příspěvky lze nadále posílat na účet ŽOB nebo složit hotově v pokladně.

Pátek 22. 10. od 18.30: „**Současná izraelská politika a blízko-východní konflikt**“ – přednáška brněnského politologa Marka Čejky.

Pondělí 25. 10. od 18 hodin: koncert „**Písňe a hudba židovského světa**“ s Finchley Reform Synagogue (Skořepka 13).

Pátek 29. 10. od 18.30: Michael Lax, člen ŽOB, přijede na besedu o současném životě v Izraeli.

Pátek 5. 11. od 18.00: Vernisáž výstavy grafiky a ilustrací s židovskými motivy Markéty Prokúpkové.

Pátek 12. 11. od 18.30: Promítání videa ze zájezdu členů ŽOB na Podkarpatskou Rus, následuje projekce filmu „**Díky za každé nové ráno**“.

■ Židovská obec Ostrava

Aby děti posledního pokolení věděly, povstaly a zvěstovaly jejich dětem

Tato slova může číst kolemjdoucí na památníku 150 obětem holocaustu z města Valašského Meziříčí, který byl odhalen 13. září 2004 ve Vodní ulici, v místech, kde stávala synagoga.

Slavnostního aktu odhalení památníku se zúčastnili: Jeho Excellence velvyslanec státu Izrael pan Arthur Avnon, konzul velvyslanectví SRN v ČR pan Thomas Gerlach, tajemník Federace židovských obcí v ČR Dr. Tomáš Kraus, delegace představitelů města vedená Dr. Jiřím Kubešou, zástupci židovských obcí z Ostravy, Olomouce a Brna.

Po projevech starosty města, velvyslance Izraele a tajemníka FŽO provedl liturgickou část – modlitbu za zemřelé – rabín Židovské obce v Brně pan Moshe Chaim Koller.

Dva mladí lidé, členové pěveckého sboru „Basové G“ zdejšího gymnázia, který doplňoval slavnostní akt přednesem židovských písní, přečetli seznam 150 jmen občanů města Valašské Meziříčí, kteří byli před 62 lety, 18. září 1942, deportováni do Terezína transportem Bh a jejichž život byl násilně ukončen v koncentračních táborech. Na památníku jsou zvěčněna jejich jména. Nejstarší, paní Žofii Londonové bylo 90 let, když zahynula v Osvětimi. O dva roky později tam zemřel Ivan Zwillinger, kterému bylo pouhých pět let.

Slavnostní akt odhalení pomníku byl svěřen panu Michaelu Honeymu, dnes již poslednímu žijícímu účastníku tohoto transportu, který položil na pamětní desku kamínky ke jménu své maminky a dvou bratrů.

Odhalení pomníku doprovázely další akce. Vernisáž byla zahájena výstavou „Poklady valašskomeziříčské synagogy“ v zámku Kinských, kde je umístěno muzeum. Výstava ze sbírek ŽM v Praze bude přístupná do 31. října 2004. Na vernisáž navazovala beseda o holocaustu s hojnou účastí občanů města, z nichž mnozí vystoupili se svými vzpomínkami na spoluobčany židovského původu.

■ Kulturní program ŘÍJEN 2004

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro

tel. 222 325 172, fax 222 318 856

<http://www.jewishmuseum.cz>, education@jewishmuseum.cz

pondělí 18. 10. v 18 hod.: Friedl Dicker-Brandeisová - přednáška PhDr. Arno Paříka k 60. výročí deportace této malířky, grafičky, návrhářky a vychovatelky do Osvětimi. Vstupné 10,- Kč

středa 20. 10. v 18 hod.: Zapomenuté osudy: německý revolucionář a spisovatel Ernst Toller - přednáška PhDr. Miloše Pojara. Vstupné 10,- Kč

čtvrtek 21. 10. v 18 hod.: Karel Kraus – apokalyptický humorista – přednáška Zdenky Procházkové-Hartmann, obohacená čtením úryvků z díla. Vstupné 10,- Kč

pondělí 25. 10. v 18 hod.: Češi a jejich vnitřní a vnější soustředě v letech 1918–1938 – přednáška PhDr. Tomana Broda. Vstupné 10,- Kč

úterý 26. 10. v 18 hod.: Etická filosofie holocaustu (kolektivní vina versus individuální trest; /ne-/morální pseudoaritmetika; rekondilační dividenda) – přednáška prof. MUDr. Tomáše Radila, DrSc. (z třídílného cyklu). Vstupné 10, - Kč

středa 27. 10. v 19 hod.: Co je člověk? Studium k 8. žalmu – přednáška hostujícího rabína Bejt Praha Mortona Narrowa (anglicky s tlumočením do češtiny). Vstup volný

výstavy: The American Jewish Joint Distribution Committee - výstava k 90. výročí jedné z nejvýznamnějších židovských dobročinných organizací; potrvá do konce října 2004. (Výstavy jsou otevřeny pro veřejnost Po–Čt 10–16, Pá 10–15)

■ BESAMIM

Pravidelné taneční hodiny Izraelských lidových tanců pro začínající i pokročilé budou i letos probíhat každé úterý od 18.15 do 20.30 hod. v tělocvičně Lauderových škol (Belgická 25, Praha 2), 5. říjnem začíná. Bližší informace na www.besamim.tk, besamim@volny.cz a telefonech 603 852 917 (Ondřej), 602 451 937 (Linda). Těšíme se na vás.

VŠEM ČTENÁŘŮM

Redakce Maskilu má stále k dispozici řadu starších čísel. Pokud Vám některá čísla chybějí a chtěli byste je získat, napište nám, rádi Vám vyjdeme vstříc a žádané výtisky zašleme, případně připravíme k osobnímu odběru.

Pište na adresu Bejt Simcha – Maskil, Mánesova 8, 120 00 Praha 2 nebo e-mailem na maskil@volny.cz.

Židovská obec v Liberci

Vás zve na

IZRAELSKÉ LIDOVÉ TANCE

Jedná se o kruhové, párové i řadové tance na izraelskou hudbu. Máte při nich možnost procvičit svou paměť i tělo, aktivně se odreagovat, poznat nové lidi a užít si mnoho zábavy, ale také se dozvědět více o židovské kultuře, tradicích a státu Izrael.

Hodiny budou probíhat každé úterý od 18 do 21 hod. v kulturní místnosti židovské obce (zadní vchod do synagogy):

18–19 hod. začátečníci

19–20 hod. mírně pokročilí

20–21 hod. pokročilí

Úvodní hodina se uskuteční v úterý 5. října 2004. Vstupné 50,- Kč, možnost zakoupení permanentky. Více informací podá Olga Prášilová na tel.: 604 260 697.

Na výstavu ZMIZELÍ SOUSEDÉ

Vás srdečně zvou

Moravská pobočka Společnosti křesťanů a Židů v Olomouci a Cyrilometodějská teologická fakulta UP

Výstava představuje ukázky z některých autorských prací studentů, kteří pátrali v minulosti a dokázali historicky i literárně rekonstruovat osudy někdejších židovských spoluobčanů, kteří nenávratně zmizeli v době II. světové války. Je součástí projektu Zmizelí sousedé, který ve spolupráci s občanskými sdruženími Ukrývané dítě a Projekt Židovského muzea v Praze Zmizelí sousedé realizuje Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze.

Výstava bude otevřena pro veřejnost v přízemí budovy Cyrilometodějské teologické fakulty (Univerzitní 22, Olomouc) do konce měsíce října. Nad výstavou převzal záštitu primátor města Olomouce Ing. Martin Tesařík.

VÝSTAVA V KRNOVĚ

Dne 5. září proběhly ve slezském Krnově oslavy Evropského dne židovské kultury. Jejich součástí byla i vernisáž výstavy mladé výtvarnice Markéty Prokúpkové s názvem **Frotáže a ilustrace** (kalendář s ilustracemi k jednotlivým židovským svátkům, frotáže starých náhrobků z Horního Slezska a středních a východních Čech). Na snímku autorka s kalendářem, frotáže v pozadí pocházejí z židovského hřbitova v Osoblaze. Výstavu je do konce sezóny možné shlédnout na galeriích krnovské synagogy.

Děkuji Jaroslavu Achabu Haidlerovi, slečně Lucii Ondráčkové a Martinu Borýskovi za přečtení, nafocení a zpracování textů z náhrobních kamenů na židovských hřbitovech v Osoblaze a v Krnově v letošním (2004) / uplynulém (5764) roce. Jejich práce je součástí projektu Kešet.

Databáze židovských hřbitovů v Česku je postupně uveřejňována na webových stránkách <http://www.chewra.com>

Pavel Kuča, OS Krnovská synagoga

ŽIVOTOPIS A ŽIVOTNÍ PROŽITKY

*před válkou, během války, jakož i po válce
až do revoluce v roce 1989*

Část 13.

Vzpomínky člena a kantora Židovské obce v Teplicích, pana Chaima Kleina (1919–2004)

Když už jsem začal s popisováním svých prožitků z doby moudré komunistické samovlády, myslím, že bych měl popsat i tuto neslavnou událost:

Jedná se o dobu tzv. Pražského jara, kdy náš velký a nejměnější přítel Leonid Brežněv, spolu se svou otročkou východoevropskou věrnou a poslušnou psí smečkou, nám přišel poskytnout přátelskou a bezplatnou pomoc při ochraně před reakcionářským Dubčekovsko-Smrkovským – tzv. socialismem s lidskou tváří.

Já osobně, jakož i mnozí moji přátelé jsme tuto dobu prožívali velice vzrušeně. Já jsem tehdy po všech svých zkušenostech s komunistickým režimem, viděl v osobách Alexandra Dubčeka, Josefa Smrkovského, Zdeňka Mlynáře, Františka Kriegla a dalších, doslova anděle spásy a z hloubi duše jsem jim přál úspěch. Když k nám 21. srpna 1968 vtrhli Rusové a jejich pochopové, prožíval jsem nepopsatelnou duševní bolest a hluboké zklamání. Veškerá naděje na normální svobodný život v naší republice, naděje, která se už tak rýsovala a byla už tak blízká, byla najednou nenávratně pryč. Pamatuji si, že když jsem, sedíc ve své kanceláři za psacím stolem, slyšel v rozhlasu a v televizi mluvit pana Kantůrka a paní Kamilu Moučkovou z ilegálního tajného sklepa neudržel jsem proud hořkých slz, a to i před očima spolupracovníků. Dodnes, když slyším nebo čtu v našich médiích názory některých našich mudrlantů a vševědů, kteří kritizují a přímo s opovržením mluví o tehdejších politicích a novinářích pražského jara – dle mého názoru hrdinských –, kdy na nich nenacházejí ani nit čistou a poctivou, tak mám velkou chuť jim plivnout do tváře a velmi hlasitě jim říci, že asi předtím nic neprožívali a vůbec nechápou tehdejší dobu. Vůbec nevědí, kolik odvahy a hrdinství bylo tehdy třeba k tomu, aby si někdo troufnul vyslovit nebo napsat jediné slovo proti neomylnému a všemocnému Sovětskému svazu a komunistické straně. Víím, že ti moudří kritici mluví o nereformovatelnosti komunismu a komunistické strany a samozřejmě v tom mají pravdu, ale copak nemáme dost zkušeností z revoluce v Maďarsku v roce 1956, kdy tam chtěli příliš hodně a najednou? U nás v roce 1968 se chtěl jen malý krůček, a i ten byl rozdrčen pod pásy sovětských tanků.

Můj nebohý bratr Jicchak v Londýně věděl, co se u nás v ČSR děje a velice mě zval a přímo prosil, abych alespoň na nějaký čas přijel k nim do Londýna. S ohledem na moji tehdejší situaci, která nebyla z žádného hlediska růžová, jsem se nechal přesvědčit, vzal jsem si v podniku jednoměsíční dovolenu a jel jsem do Londýna k bratrovi a jeho rodině.

A nyní chci napsat a vysvětlit hlavní důvod, proč jsem začal tuto historii vyprávět: Jel jsem do Londýna vlakem. Tehdy bylo velmi přísně zakázáno vyvážet do zahraničí jakoukoliv částku našich korun. Chystal jsem se, že v Chebu, kde jsem dle jízdního řádu měl čas vystoupit, koupím si nějakou maličkost na cestu, a proto jsem si nechal jednu stokorunovou bankovku v malé kapsičce kalhot. Přijezd vlaku do Chebu měl ale trochu zpoždění, takže už nebyl čas na vystoupení a stokoruna zůstala u mě.

Zpátky z Londýna domů jsem se vracel nikoliv za jeden měsíc, jak jsem původně plánoval a jak zněla moje dovolenka, ale až za pět měsíců, na což jsem dodatečně, na základě své žádosti, dostal povolení. Na stokorunovou bankovku jsem samozřejmě úplně zapomněl. Teprve těsně před našimi hranicemi jsem si na to vzpomněl a bankovku jsem si připravil do ruky, abych až přijde celní kontrola, jim ji mohl ukázat a vysvětlit důvod, proč se stalo, že mám u sebe tu stokorunu. Že z toho bude nějaký malér, mě ani ve snu nenapadlo. Přišli celníci a zároveň i pasová kontrola a já jsem celníkům ukázal připravenou stokorunu a vysvětlil jim vše dle skutečnosti. Oni mi však řekli, že si mám vzít svá zavazadla – měl jsem dva kufry – a že mám vystoupit a jít se vším s nimi na celnici. Kvůli té stokoruně jsem žádné obavy neměl, protože jsem si řekl, že v nejhorším případě mně můžou bankovku zabavit a případně mi vyměřit nějakou menší pokutu. Velké starosti a strach jsem měl však kvůli obsahu kufru. V jednom kufru jsem měl totiž zabalený velmi pěkný nový semišový kabát, který jsem koupil jako dárek pro svoji dceru Miriam při letním výprodeji v obchodě Marx and Spencer a také nějaký svetřík a tričko synovi Danielovi. Ještě větší starost mně ovšem dělал obsah druhého kufru. V něm totiž bylo zabaleno velmi vzácné kompletní vydání všech 4 knih od profesora H. Gaetz, „Volkstumliche Geschichte der Juden“ v jidiš a v němčině. Uvedené knihy jsem dostal darem od jednoho velmi bohatého Žida, který údajně vlastnil přes 70 domů v Londýně. Měl i vlastní synagogu a do ní se chodil každou sobotu modlit můj bratr. Chodil tam přes to, že ho neměl ve velké lásce. Měl totiž jednu velkou přednost, a sice to, že každou sobotu po modlitbě uspořádal ve vedlejší místnosti velmi chutné a bohaté občerstvení tzv. kiduš. Při loučení mi daroval tyto vzácné knihy. Měl jsem z tohoto daru velkou radost, neboť jsem již dávno před tím o těchto knihách věděl a velice po nich toužil. Zabalil jsem si je přesto, že jsem měl strach z kontroly na hranicích, protože byly na indexu jako převážná většina židovských a hlavně sionistických knih. Po výstupu z vlaku mne posadili v kanceláři na lavici a oba kufry mi přikázali otevřít. A teď – světe div se – na obsah obou kufrů se jen letmo podívali a jako by vůbec neviděli ani kožený kabát, ani knihy a během pár vteřin mi řekli, že si můžu kufry zase zavřít. Spadl mi samozřejmě kámen ze srdce. Potom ale začalo zdoluhavé sepsování protokolu o mém devizovém přestupku jednoho sto Kčs. Prý pošlou protokol na celnici do Teplic a tam mi vypíší pokutu. Stokorunovou bankovku samozřejmě zabavili. Nejhorší na tom však bylo to, že můj vlak mezitím samozřejmě ujel a musel jsem čekat více než 5 hodin na další vlak.

A teď následuje pointa této historky: Asi v roce 1977, tj. o 8 let později, když jsem pracoval jako vedoucí odbytového střediska ve Mstišově u Teplic, se zachtělo mým spolupracovníkům – bylo jich asi 16, udělat jednodenní zájezd do Drážďan. Navštívit tamější obrazárnu Zwinger a také některé drážďanské obchody. Prosili mě, abych zařídil na pasovém oddělení v Teplicích potřebné doklady. ▶

► Zašel jsem proto na pasové oddělení a předal tam žádost a seznam všech 16-ti jmen pracovníků našeho střediska. Slíbili, že za týden obdržíme povolenky. Za týden skutečně povolenky přišly, ale jen 15. Povolenka na moje jméno nepřišla. Zavola jsem proto na pasové oddělení a zeptal se, proč? Úřednice mi řekla, že ona to neví, mám ale zajít osobně za náčelníkem pasového oddělení a on mi to vysvětlí. Šel jsem za náčelníkem a on mi řekl následující: „Pane Kleine, vy povolení nemůžete dostat, máte tady zápis o devizových machinacích.“ Řekl jsem mu na to: „Pane náčelníku, já o žádných devizových machinacích vůbec nevím.“ Vyhledal v papírech a řekl mi: „Tady máte zápis, že při vašem návratu z Anglie v roce 1969 jste propašoval 100 Kčs.“ Vysvětlil jsem mu, jak to všechno tehdy bylo a že jsem sám držel v ruce a ukázal celníkům tu stokorunovou bankovku a vysvětlil jim důvod, a že je to teď úplně směšné tomu říkat devizová machinace. Řekl jsem mu dále: „Pane náčelníku, upozorňuji, že jelikož jsem vedoucí našeho odbytového střediska a beze mne odmítají ostatní na ten zájezd jet, budeme nuceni zájezd zrušit. Prosím vás proto, napište mi pár slov písemně o důvodu, proč mi odmítáte vydat povolení a já to vše napíšu na Ministerstvo financí do Prahy se žádostí o přešetření celé této záležitosti. Načež mi odpověděl: „Jestli je to skutečně tak, jak říkáte, je to opravdu směšné.“ Šel se mnou dolů do kanceláře a nadiktoval úřednici moje povolení a dal mi ho.

Teď bych chtěl vysvětlit, jak se stalo, že jsem zůstal v Londýně, místo plánovaného jednoho měsíce, celých pět měsíců. Můj nebohý bratr Jicchak se už před válkou, z důvodů finančních a ekonomických těžkostí, vystěhoval do Belgie a žil v Antverpách, kde se vyučil a pracoval jako brusič diamantů. Tam se oženil a měl 4 děti. Byl zaměstnán u jednoho velkoobchodníka s diamanty. Při vypuknutí války byl zrovna na služební cestě v Londýně a do Antverp se už nemohl vrátit. Jeho manželka a 4 děti bohužel zahynuly v Osvětimi. On se znovu v Londýně oženil a má 3 děti. Dcera Helen žije dodnes v Londýně a oba synové Leo a Solly žijí v Izraeli.

Můj bratr byl chytrý, velmi prostý, pobožný a velmi dobrý člověk. Nějak velké znalosti však, jak všeobecné tak i judaistické, neměl. Nikdy neměl příležitost chodit do ješivy. Naučil se jen v chederu číst a psát a uměl skoro nazpaměť všechny modlitby. Anglický způsob života mu nikdy nepřišel k srdci a necítil se v Anglii příliš šťastný. Proto byl velice rád, když se mu podařilo mě přemluvit, abych k nim přijel na návštěvu. Velice se snažil, abych se u nich cítil dobře a jelikož dobře znal moji situaci, věděl, že jsem rozvedený a že moje děti – po dlouhých a urputných tahanicích, jsou umístěny u matky, toužebně si proto přál, abych co nejdříve zůstal u nich v Londýně. I když ne přímo, mi často naznačoval, že by pro mě bylo mnohem lepší zůstat v Anglii a nevracet se domů do Československa. Abych se nenudil, cítil se dobře a také abych si vydělal nějaké peníze, snažil se mi obstarat nějaké prozatímní, vhodné zaměstnání, kde bych mohl pracovat i bez znalosti anglického jazyka. Velice chtěl, abych získal pocit samostatnosti, což ale nebyla vůbec lehká záležitost, a to ani se znalostí angličtiny. Přesto se mu velice rychle – za pomoci jeho dcery Helen – podařilo najít pro mne práci u jednoho majitele pletárny, jehož dcera byla spolužačkou naší Helen. Hned ráno dle domluvy, jsem se měl dostavit do pletárny, do kanceláře hlavního účetního. Ten už byl o mně informován. Přijal mne velmi přátelsky, mezi jiným také proto, že v té době panovala v Anglii všeobecně velká sympatie k uprchlíkům z Československa. Věděl, že nemluví anglicky a mluvil se mnou německy. Hned zavola mistra, aby mi ukázal a poučil mě, jak a co budu dělat. Slíbil mi hned stejný plat,

jako dostávají ostatní dělníci, kteří už tam pracují více let, tj. 17,5 liber týdně. Mistr mě zavedl do velké výrobní dílny, kde pracovalo přes 50 zaměstnanců, asi polovina z nich černoši. Moje práce sestávala z toho, že jsem měl na stole, který mi přidělili, skládat jednotlivé díly svetřů, nebo sukni do určité formy tak, aby byly připraveny pro šičky, kterým jsem měl po složení asi 10 dílů tyto položit na šicí stroj vzdálený asi 5 – 6 metrů. Byla to pásová výroba a nebylo možno si na chvíli sednout a odpočinout. Jen každých 120 minut se pletací stroje a veškerá práce na 8 minut zastavily. Během této doby bylo možno si v automatech ve vedlejší jídelně zakoupit velice levně – za pár pencí – různé nápoje, kávu, čaj, kakao nebo teplou čokoládu apod. Po osmi minutách zazněl gong a kdo nebyl zpět na místě ani v desáté minutě, už nemohl dohnat nahromaděnou práci. Pracovalo se 8,5 hodiny denně, v pátek jen dopoledne. Na první pohled vypadala práce jako dosti lehká, skládat díly svetřů a odnést je pár kroků k šičkám. Když to však člověk dělá rychlým tempem 8,5 hodiny, tak už to tak lehké není. K tomu ještě někdo, jako já, který jsem už dlouhou dobu fyzicky nepracoval, tak mě na konci směny ruce bolely tak silně, že jsem myslel, že další den už v tom nebudu moci pokračovat. Budu nucen toho nechat. Když jsem první den přišel po práci domů, bratr a švagrová se mne vyptávali, jaké to bylo a kolik tam budu vydělávat. Řekl jsem jim jen to, že mně slíbili 17,5 liber týdně, tj. stejný plat jako mají ostatní, již dlouhodobí zaměstnanci. Byli velice nadšeni. Neřekl jsem jim ovšem, jak mě moc bolí po prvním dni ruce. Řekl jsem jim, že jelikož oni žijí jen z nevelkého důchodu, bude správné, když jim z toho každý týden dám 10 liber a 7,5 si ponechám. Oni ale odmítli, že to nepřichází v úvahu a že si nevezmou ode mne ani jednu penci, že si vydělané peníze mám střídat. Druhý den jsem šel zase do práce a snažil se pracovat dobře přesto, že to bylo pro mne dosti obtížné. Takto jsem pracoval 4 dny. Pátý den mistra a mně zavola hlavní účetní do kanceláře a řekl mistrovi, aby se pokusil mne zaučit na práci kvalitáře. To znamenalo, že uprostřed dílny na velkém stole se každá role vycházející z pletářských strojů, přeroluje na rolovacím zařízení nad stolem, na kterém jsou připraveny 3 archy linkovaného papíru s předepsanými různými obvyklými závadami. Každá role má své číslo a také každý metr je označen. Role se pomalu přeroluje a každá zjištěná závada se hned zaznamená do příslušné kolonky a to dle druhu závady a metru. Tato práce už vůbec nezatěžovala pažní svaly, ale více namáhala oči a nervy. Tato práce mně vyhovovala mnohem lépe a snažil jsem se, abych měl co nejméně chyb. Mistr byl se mnou velice spokojen. Pracovník, který tuto práci dělal přede mnou měl mnohonásobně více chyb. Mistr byl už starší pán, byl to maďarský Žid, který přišel do Anglie hned po válce a za 2 – 3 měsíce se chystal do důchodu. Doporučil proto majiteli a hlavnímu účetnímu, aby mně nabídli jeho funkci. Majitel mě nechal zavolat do kanceláře a spolu s hlavním účetním mi nabídli, když jim slíbím, že se nevrátím do ČSR a zůstanu v Londýně, že bych se mohl už hned začít zaučovat na funkci mistra a to za stejný plat, jako má teď pan mistr, tj. 42 liber týdně. Já jsem jim však odpověděl, že si to musím rozmyslet a také poradit se s bratrem a švagrovou. Když jsem to večer doma vyprávěl, můj nebohý bratr měl radost slzy v očích a hned mě začali přesvědčovat, že budu moci z Londýna své děti bohatě podporovat, že bych si brzy mohl pořídit vlastní byt, nebo později i zakoupit dům atd. Oba byli také přesvědčeni, že za nedlouho se určitě v Československu politika změní a bude možno pozvat děti na návštěvu do Londýna, nebo také jet za nimi na návštěvu, a že se nemám dlouho rozmyšlet.

POSTŘEHY MLADÉHO IZRAELCE

Nejnovější módou v Evropě je, že děvčata chodí s muslimskou pokrývkou hlavy, kefijou. Jako šálou. Nebo pro ohřátí krku. Zrovna jako Jásir Arafat. Před několika dny jsem tady potkal dvě Izraelky, nějak přišla řeč na kefije a jedna z nich řekla: „Dokazuje to, jak mají rádi Araby“. Dovolte, abych tento mýtus popřel. Není to pravda. Vůbec to není pravda.

Ani po Arabech se neblázní...

Mluvím přirozeně o prostých lidech jako vy a já, nikoli o politicích. A také nemluvím jménem všech obyvatel tohoto světadílu. Ale zrovna tak, jako nelze říci jako pravidlo že „Izraelci mají rádi Ameriku“ nebo že „Izraelci nemají rádi Francouze“, zrovna tak nelze říci, že Evropané, obecně, mají rádi arabský svět. Kdybych jejich city měl umístit na škále, na jejíž levé straně je „mají rádi“ a na pravé – „nemají rádi“, řekl bych, že jsou blíž k pravému pólu.

Lehce to lze vyzkoušet na poměru Evropanů k arabským vládcům. Přes všeobecný odpor vůči Bushovi, neslyšel jsem jediný argument a nečetl jsem jediný článek, v němž by se vychvaloval Saddam Husajn. Budete se divit – ani Jásir Arafat. Nikdo se nepokouší popřít, že palestinská správa je zkorumpovaná anebo tvrdit, že Írán je naivní hráč ve hře „hledejte atom“. Ani Jordánsko, které je tak blízké izraelským srdcím, zde nevyvolává víc než pokrčení ramen – „další diktatura“. Evropané si ani na okamžik nemyslí, že syrská demokracie dodržuje lidská práva a svobodu projevu.

Ale nechme politiku. Ani na poli kultury anebo společenských vztahů nelze pozorovat přílišnou lásku. Evropa je plná arabských emigrantů – Alžíránů a Tunisánů ve Francii, Lýbjičů v Itálii, Maročanů ve Španělsku. Evropa je poměrně tolerantní, k emigrantům – i ilegálním – se tady chovají většinou humánněji než jinde. Ale pro Araby neprojevují větší pochopení než pro jiné, jenom protože mají temnou pleť a nemají blond vlasy. Barcelona je kosmopolitní město, je plná cizinců a emigrantů ze všech částí světa. Skoro každá společnost, kterou znám, je smíšená – Španělé, Portugalci, Italové, Argentinci, Američané. Všichni žijí pohromadě. Ale neznám ani jednoho, jenž by měl arabského přítele. „Já si s Araby nevím rady“, stěžovala si má přítelkyně. „Nemají otevřenou mysl a nenacházím s nimi společný jazyk.“ Zdá se, že tato izolace je oboustranná – ani Arabové se příliš nesnaží začlenit se do společnosti a ani z kulturního hlediska nelze pozorovat projevy prudké lásky.

Ovšem, děvčata nosí kefije a kluci také trika s nápisem „Osvobodte Palestinu“. Ale když já jsem byl ve středoškolském věku, zdalipak jsme nenosili trika s portrétem Nelsona Mandely? A kdo z nás měl ponětí o postavení černých

v Jihoafrické republice? Tak proč si tedy Izraelci myslí, že „Evropané mají rádi Araby“? Snad podle zásady, že nepřítel tvého nepřítele je tvůj přítel, a naopak. Jestli Arabové nemají rádi nás a ani Evropané nás nemají rádi – znamená to, že se mají rádi navzájem. Nuže, všechny články této argumentace jsou falešné. Není pravda, že Evropané mají

rádi arabský svět a nezdá se mi, že Arabové příliš milují Evropu. Také tvrzení, že „nepřítel tvého nepřítele je tvůj přítel“ je poněkud hloupé, ale i kdyby bylo pravdivé, v našem případě neplatí a to je nejdůležitější. Protože vůbec není pravda, že Evropané nenávidí Izrael.

► Gadi L., Barcelona

► Ilustrační foto: archiv

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v elektronické podobě na www.maskil.cz

b) v tištěné podobě za cenu poštovního a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Mánesova 8, 120 00 Praha 2, telefon/fax: 222 251 641, e-mail: maskil@maskil.cz (to je důležité zejména pokud platíte bankovním převodem, neboť v tomto případě se jinak nedozvíme adresu, na niž máme Maskil zasílat); výše poštovního a balného je **v ČR minimálně 250,- Kč ročně**; uvedený obnos nám laskavě zašlete **složenou nebo na bankovní účet číslo 86-8964110227/0100** u Komerční banky, variabilní symbol je 8888888888 (10x8)

Tištěnou verzi časopisu je rovněž možné si vyzvednout osobně přímo v Bejt Simcha.